

prima instanță, Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani, judecător: S. Clima
instanța de apel, Curtea de Apel Chișinău judecători: A. Minciuna, V. Sîrbu, V. Mihaila

Î N C H E I E R E

14 noiembrie 2018

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele completului, judecătorul
judecătorii

Valeriu Doagă
Victor Burduh
Nina Vascan

examinând admisibilitatea recursurilor declarate de Ghenadie Borzac, reprezentat de avocatul Valeriu Harmanic și Administrația Națională a Penitenciarelor,

în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Ghenadie Borzac împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, Departamentul Instituțiilor Penitenciare, Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, Procuraturii Generale a Republicii Moldova, intevenient accesoriu Avocatul poporului Mihail Cotorobai cu privire la repararea prejudiciului material și moral cauzat ca rezultat al condițiilor de detenție inumane și degradante,

împotriva deciziei din 27 iunie 2018 a Curții de Apel Chișinău, prin care s-au respins apelurile declarate de Ghenadie Borzac, reprezentat de avocatul Valeriu Harmanic, de către Administrația Națională a Penitenciarelor și Ministerul Justiției al Republicii Moldova și s-a menținut hotărârea din 01 decembrie 2017 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani,

c o n s t a t ă :

La 16 mai 2017, Ghenadie Borzac, reprezentat de avocatul Valeriu Harmanic, a depus cerere de chemare în judecată împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, Departamentul Instituțiilor Penitenciare, Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, Procuraturii Generale a Republicii Moldova, intevenient accesoriu Avocatul poporului Mihail Cotorobai cu privire la repararea prejudiciului material și moral cauzat ca rezultat al condițiilor de detenție inumane și degradante.

În motivarea acțiunii reclamantul Ghenadie Borzac a indicat că, la data de 02 aprilie 2012 a fost reținut de către organele de urmărire penală din Cahul și învinuit în comiterea infracțiunii prevăzute de art.236 alin. (1) Cod penal. Urmărirea penală s-a efectuat de către Procuratura Anticorupție. Peste scurt timp dosarul a fost expedit spre examinare la Judecătoria Rîșcani mun. Chișinău.

Reclamantul Ghenadie Borzac, a susținut că, prin sentința din 04 aprilie 2013 a Judecătoriei Rîșcani mun. Chișinău, a fost condamnat în baza art. 236 alin.

(1) Cod penal, cu aplicarea prevederilor art. 79 Cod Penal la amendă în mărime de 500 unități convenționale.

Reclamantul Ghenadie Borzac, a invocat că, prin decizia din 01 iulie 2013 a Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău a fost casată sentința Judecătorei Rîșcani mun. Chișinău din 04 aprilie 2013 și pronunțată o nouă sentință prin care a fost condamnat în baza art. 236 alin.(1) Cod penal la 5 ani de închisoare. În temeiul art. 90 Cod penal, pedeapsa stabilită a fost suspendată condiționat pe un termen de probă de 5 ani.

Reclamantul Ghenadie Borzac a menționat că, prin decizia din 24 decembrie 2013 a Curții Supreme de Justiție, s-a respins ca inadmisibil recursul declarat de Pavel Zamfir în numele inculpatului Ghenadie Borzac, s-a admis recursul ordinar declarat de procurorul în Procuratura de nivelul Curții de Apel Chișinău, Vasile Bolduratu, s-a casat în partea stabilirii pedepsei decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 01 iulie 2013 în privința lui Ghenadie Borzac, a rejudecat cauza și a pronunțat hotărârea, prin care Ghenadie Borzac se consideră condamnat în baza art. 236 alin (1) Cod penal la 5 ani închisoare, cu executarea pedepsei în penitenciar de tip semiînchis.

Reclamantul Ghenadie Borzac, a menționat că, la data de 30 septembrie 2014 a fost reținut și dus la Penitenciarul nr. 13, unde a fost deținut în perioada 30 septembrie 2014 - 02 iulie 2015.

Reclamantul Ghenadie Borzac, a indicat că, în acest penitenciar a fost plasat în celulele descrise după cum urmează: în perioada 30 noiembrie 2014 - 02 octombrie 2014 în celula nr. 60 cu suprafață de 24 metri pătrați cu 16 paturi, în perioada 02 octombrie 2014 - 02 decembrie 2014, celula nr. 105 cu o suprafață de 31 metri pătrați – erau 10 paturi pentru 16 deținuți, celula suprapopulată, din care cauză dormeau pe rând; perioada 02 decembrie 2014 - 26 iunie 2015 detașamentul pentru deservirea gospodărească, odaia nr. 169; perioada 26 iunie 2015 - 02 iulie 2015, celula nr. 143 cu suprafața de 21 metri pătrați - 6 locuri, dar erau 8 paturi și 7 deținuți.

Reclamantul Ghenadie Borzac, a invocat că, în fiecare celulă în permanență norma de 4 metri pătrați era depășită. În celule erau mai mulți deținuți decât paturi. Din cauza suprapopulării, erau nevoiți să împartă paturile de dormit. Dormeau pe rând.

Reclamantul Ghenadie Borzac a menționat că, celulele nr.60 și 105 nu erau pentru foști colaboratori și fiind plasat în aceste celule era amenințat, înjosit, agresat și obligat să-i ceară să-i aducă de acasă pentru ceilalți deținuți diferite produse și câte 2 blocuri de țigări pe săptămâna ca să le dea la „obșceac”.

Reclamantul Ghenadie Borzac, a relatat că, nu era asigurat cu lenjerie de pat sau pernă, veselă, totul i se aducea de acasă. În celule nu era apă caldă. Veceul era tot în celulă, din cauza că nu era separat de celulă, era fără de ușă, țevile erau sparte și curgea permanent murdărie și mizerie, producând miros insuportabil. Totul era amplasat și se petrecea la 1 metru de masa la care mâncau, duhoarea și mirosul insuportabil persistând permanent. Lavoarul unde spălau mâinile și fața era tot lângă veceu. În marea majoritate podelele din celulă erau din beton, iar în altele era placaj, erau foarte reci și nu se putea de curățit și dezinfectat. În timpul iernii pereții celulelor erau acoperiți cu mușcași. De acasă primea soluții pentru eliminarea mușcașului. Geamurile erau mici și cu zăbrele, fapt care împiedica pătrunderea luminii în camere. Din cei 16 condamnați, 15 din ei fumau în celulă în afară de reclamant. Ventilarea era de calitate joasă (lipsea ventilația

corespunzătoare și accesul la lumina zilei), din care cauză i s-a afectat sănătatea, are tusă care-l deranjează în special noaptea. Curentul electric era deconectat în timpul zilei și anume de la orele 02.30 -05.30, de la orele 10.00-12.00 și de la 14.00-16.30. Majoritatea timpului se aflau în semiîntineric. Hrana servită de asemenea era de proastă calitate și inacceptabilă pentru consum. Din acest motiv primea produse alimentare pentru întreținere de acasă, o dată în săptămână.

Reclamantul Ghenadie Borzac a invocat că, asistența medicală nu i s-a acordat la nivelul cuvenit, iar solicitările de a i se acorda asistență medicală în afara penitenciarului i-au fost respinse. Din motivul că nu i s-a acordat la timp asistență medicală, dar cu mult mai târziu, doar la penitenciarul din Lipcani, fapt ce a dus la extracția a doi dinți, deoarece nu s-a mai putut face nimic pe cale medicală, iar din motivul că n-a vrut să plătească pentru reparația celulei, nu a dat bani pentru teracotă și clei s-au făcut presiuni asupra lui și prin intermediul a 2-3 deținuți, care au fost nevoiți să depună mărturii false, a fost scos din detașamentul gospodăresc și etapat la Instituția Penitenciară nr. 4 din Cricova. După ce a fost transferat la Cricova, multe lucruri personale au dispărut și nu i-au fost restituite.

Reclamantul Ghenadie Borzac, a indicat că, deși este fost colaborator al Ministerului de Justiție, la Cricova a fost etapat într- un automobil (gazon) cu alți 16 deținuți, care nu erau foști colaboratori. La instituția Penitenciară nr. 4 din Cricova a fost ținut aproximativ 10 zile, după care pe la mijlocul lunii iulie anul 2015 a fost etapat în Penitenciarul din Lipcani.

Reclamantul Ghenadie Borzac a menționat că, la Lipcani a fost cazat în dormitoare a câte 16 deținuți. Podul era înalt, 4,5 metri, semăna cu o sală sportivă. În perioada rece a anului dormitorul era foarte friguros, iar pereții și tavanul erau plini de mucegai. În veceu, coridoare, cantină, dormitor se fuma. Temperatura era de 5 grade. Dormea acoperit pe cap cu pături. Astfel i s-a agravat sănătatea și mai tare. Hrana era de calitate joasă, foarte acră și inacceptabilă pentru consum. Din această cauză de două ori pe lună primea produse alimentare de acasă, cu care se întreținea.

Reclamantul Ghenadie Borzac, a relatat că, de mai multe ori din motivul că sistematic i se încălcau drepturile elementare de deținut, cel puțin cele prevăzute de art. 20, 24 din Constituție, art. 168-169 Codul de executare (statutul juridic al condamnatului) și că permanent a accentuat asupra condițiilor antisănătare și antiumane, dar nu se întreprindea nimic, a fost nevoit să scrie plângeri și la administrația penitenciarului Lipcani inclusiv, unde se petrecea acest dezastru inuman.

Reclamantul Ghenadie Borzac, a invocat că, administrația acestui penitenciar, prin intermediul unui grup de deținuți făcea intimidare și presiuni asupra reclamantului din cauza că scria aceste plângeri, pe deținuții fumători îi punea împotriva lui. A recurs și la greva foamei. A fost în grevă 9,5 zile, fapt ce a dus la afectarea sănătății.

Reclamantul Ghenadie Borzac, a menționat că, a atenționat pe cazul dat Ministerul Justiției, Procuratura Generală, Departamentul Instituțiilor Penitenciare. Administrația Penitenciarului care în loc să întreprindă măsurile necesare, să înlăture aceste lacune și fărădelegi, din contra a pornit împotriva sa o campanie de răfuială și răzbunare, alcătuind procedură disciplinară față de el, tocmai în perioada când trebuia să-i fie aplicată Legea cu privire la amnistie.

Reclamantul Ghenadie Borzac, a notat că, prin decizia șefului Penitenciarului nr.2 din Lipcani din 17 martie 2016 a fost sancționat cu

suspendarea dreptului de a primi colete de acasă pe un termen de 3 luni, adică mâncare și celelalte lucruri necesare, din cauza că el chipurile a încălcat regimul de executare a pedepsei. Nici de această dată nu a fost de acord cu administrația Penitenciarului și la 22 martie 2016 a contestat decizia în instanța de judecată, iar prin încheierea Judecătoriei Briceni nr. 21-46/16 din 12 iulie 2016 plângerea a fost admisă, decizia șefului Penitenciarului nr.2 Lipcani din 17 martie 2016 a fost anulată.

Reclamantul Ghenadie Borzac a relatat că, Penitenciarul nr. 13 din mun. Chișinău a fost vizitată de enumerate ori de organizații non-guvernamentale, care și-au expus părerea pe marginea condițiilor inumane din penitenciar. Anterior Penitenciarul nr. 13 din Chișinău a fost vizitată de 3 ori de către delegațiile Comitetului European de Prevenire a Torturii și a Pedepselor sau Tratatelor Inumane și Degradante. Aceste organizații au înaintat Guvernului Republicii Moldova un șir de recomandări menite să amelioreze situația deținuților din acest penitenciar, însă situația până în prezent a rămas neschimbată, Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova, precum și Oficiu Ombudsmanului din Moldova au efectuat periodic vizite preventive și de monitorizare în Instituția Penitenciară nr. 13 Chișinău tocmai în perioada când el era deținut în această instituție. Ultima vizită de monitorizare, care a avut drept scop verificarea condițiilor de detenție și tratamentul aplicat deținuților, a fost efectuată la data de 22 decembrie 2014. În rezultatul acestei vizite Ombudsmanul a recomandat repetat sistarea activității acestui penitenciar. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat, în peste 17 cauze, condițiile proaste de detenție în Penitenciarul nr. 13, în special din cauza suprapopulării, condițiilor anti-sanitare și a cantității și calității foarte proaste a hranei servite deținuților.

Reclamantul Ghenadie Borzac, indicat că, în perioada de detenție în Instituția Penitenciară nr. 13 Chișinău, a primit nenumărate colete cu produse alimentare, la Instituția Penitenciară Lipcani -33 de colete. Transportarea și asortimentul produselor alimentare pe tot parcursul detenției au costat 128 800 lei. A suportat cheltuieli pentru energia electrică în sumă de 2520 lei, (achita câte 90 lei pentru frigider), frigiderul procurat în Instituția Penitenciară nr.2 Lipcani a costat 3999 lei, medicamentele pe care le-a administrat din cont propriu au costat 1500 lei, restabilirea dinților (costul implantului dentar, lucru) a costat 6000 lei, iar în total prejudiciul material constituie suma de 142 819 lei.

Reclamantul Ghenadie Borzac, a susținut că, evoluția acțiunilor împotriva sa în calitate de deținut, de intimidare și răzbunare a administrației penitenciarelor și de detenție în condiții inumane se confirmă prin nenumăratele plângeri și cereri, prin ce consideră că i s-a încălcat dreptul garantat de art. 3 al Convenției, iar suferințele psihice pe care le-a suportat urmează a fi compensate cu titlu de prejudiciu moral.

Reclamantul Ghenadie Borzac, a solicitat, admiterea acțiunii, încasarea solidară de la Ministerul Justiției, Departamentul Instituțiilor Penitenciare, Ministerul Finanțelor și Procuratura Generală a prejudiciului material în sumă de 142819 lei, cauzat prin încălcarea prevederilor art.3 CEDO; prejudiciul moral în sumă de 9500 euro, în monedă națională conform cursului valutar la momentul executării hotărârii judecătorești, prejudiciul cauzat prin încălcarea prevederilor art. 3 CEDO și cheltuielile de judecată.

Prin hotărârea din 01 decembrie 2017 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, s-a admis parțial cererea de chemare în judecată depusă de Ghenadie

Borzac împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, Departamentul Instituțiilor Penitenciare, Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, Procuraturii Generale a Republicii Moldova, intevenient accesoriu Avocatul poporului Mihail Cotorobai cu privire la repararea prejudiciului material și moral cauzat ca rezultat al condițiilor de detenție inumane și degradante, s-a încasat din bugetul de stat prin intermediul Ministerului Finanțelor, în beneficiul lui Ghenadie Borzac, suma de 20 000 lei cu titlu de prejudiciu moral cauzat ca rezultat al condițiilor de detenție inumane și degradante, în rest acțiunea lui Ghenadie Borzac împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, Departamentul Instituțiilor Penitenciare, Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, Procuraturii Generale a Republicii Moldova, intevenient accesoriu Avocatul poporului Mihail Cotorobai cu privire la repararea prejudiciului material și moral cauzat ca rezultat al condițiilor de detenție inumane și degradante a fost respinsă ca neîntemeiată.

Prin decizia din 27 iunie 2018 a Curții de Apel Chișinău, s-au respins apelurile declarate de Ghenadie Borzac, reprezentat de avocatul Valeriu Harmaniuc, de către Administrația Națională a Penitenciarelor și Ministerul Justiției al Republicii Moldova și s-a menținut hotărârea din 01 decembrie 2017 a Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Ghenadie Borzac împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, Departamentul Instituțiilor Penitenciare, Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, Procuraturii Generale a Republicii Moldova, intevenient accesoriu Avocatul poporului Mihail Cotorobai cu privire la repararea prejudiciului material și moral cauzat ca rezultat al condițiilor de detenție inumane și degradante.

În consolidarea soluției adoptate, instanța de apel a indicat că, prin sentința Judecătorei Rîșcani mun. Chișinău din 04 aprilie 2013, reclamantul Ghenadie Borzac a fost condamnat în baza art. 236 alin.(1) Cod penal, cu aplicarea prevederilor art.79 Cod Penal la amendă în mărime de 500 unități convenționale.

Prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 01 iulie 2013 a fost casată sentința Judecătorei Rîșcani mun. Chișinău din 04 aprilie 2013 și pronunțată o nouă sentință prin care ultimul a fost condamnat în baza art. 236 alin. (1) Cod penal la 5 ani de închisoare. În temeiul art. 90 Cod penal, pedeapsa stabilită a fost suspendată condiționat pe un termen de probă de 5 ani.

Prin decizia Curții Supreme de Justiție din 24 decembrie 2013, a fost pronunțată o nouă sentință, prin care reclamantul a fost condamnat în baza art. 236 alin (1) Cod penal la 5 ani închisoare.

Instanța de apel a reținut că, prin concluzia Avocatului Poporului nr.06-3/12 din 14 septembrie 2017, s-a conchis faptul că reclamantul Ghenadie Borzac, s-a deținut în custodia Statului în condiții inumane și degradante, fapt confirmat atât prin constatările expuse în Rapoartele naționale elaborate la acest capitol, cât și de rapoartele mecanismelor internaționale.

Instanța de apel a reținut ca întemeiată concluzia primei instanțe, care a constatat că condițiile de detenție a lui Ghenadie Borzac, în Penitenciarul nr. 13 mun. Chișinău în perioada 30 septembrie 2014 - 02 iulie 2015 sunt probate prin raportul Centrului Pentru Drepturile Omului din Moldova, întocmit în urma vizitei de monitorizare efectuate la data de 22 decembrie 2014 la Penitenciarul nr. 13 mun. Chișinău. Alte rapoarte asupra locurilor de detenție nu au fost administrate de reclamant și anume de la Penitenciarul nr. 4 - Cricova și Penitenciarul nr. 2-Lipcani, în care a fost deținut Ghenadie Borzac în perioada 02 iulie 2015 - 22 iulie

2015 și, respectiv, 22 iulie 2015 - 29 noiembrie 2016. Or, din aceste considerente s-au apreciat condițiile de detenție a lui Ghenadie Borzac, doar în perioada detenției 30 septembrie 2014 - 02 iulie 2015 din Penitenciarul nr. 13 mun. Chișinău.

Instanța de apel consideră ca fiind, neîntemeiate argumentele invocate în cererile de apel de reprezentantul Departamentului Instituțiilor Penitenciare și Ministerului Justiției și conchide ca justă concluzia primei instanțe care a conchis că suma pretinsă de reclamantul Ghenadie Borzac de 9500 Euro este una excesivă, reieșiind din durata detenției lui în Penitenciarul nr. 13 din data 30 septembrie 2014 - 02 iulie 2015 și a încasat în beneficiul acestuia prejudiciul moral în sumă de 20 000 lei.

Totodată, instanța de apel a reținut că, reclamantul Ghenadie Borzac, în cererea de chemare în judecată a solicitat și repararea prejudiciului material cauzat în mărime de 142 819 lei, constituită din costul produselor alimentare livrate reclamantului pe toată perioada detenției, cheltuieli pentru energia electrică și frigiderul cumpărat, costul medicamentelor și a implantului dentar.

Instanța de apel a reținut că, întemeiate concluziile instanței de fond care a reiterat faptul că condamnaților li se permite utilizarea frigiderului, fapt prevăzut în anexa nr.6 la Statutul executării pedepsei de către condamnați, cu condiția achitării de către aceștia a energiei electrice consumate.

Conform prevederilor pct. 63 din Statutul executării pedepsei de către condamnați, plata pentru energia electrică folosită se calculează prin înmulțirea puterii de consum a aparatului respectiv la durata lui de funcționare, în conformitate cu ordinea de zi a instituției și la tariful aplicat penitenciarului. Plata este încasată de pe contul deținutului și se direcționează la achitarea energiei electrice consumate. Reținerile și plățile încasate sunt transferate, conform destinației, de către contabilitatea instituției. Astfel, solicitarea restituirii cheltuielilor pentru energia electrică consumată, achiziționarea bunurilor din mijloace proprii, este neîntemeiată și nejustificată, dat fiind faptul ca norma legală prevede obligația condamnatului de a suporta cheltuielile pentru energia consumată.

La fel, instanța de apel a reținut că, la acordarea asistenței medicale, condamnații beneficiază în mod gratuit de asistență medicală și de medicamente în volumul stabilit de Programul unic al Asigurării obligatorii de asistență medicală. Or, cheltuielile pentru costul medicamentelor și implantul dentar, urmează a fi pretins corelativ cu volumul asistenței medicale stabilit în Programul unic (tipurile de asistență medicală și spectrul general al serviciilor la care au dreptul persoanele asigurate în sistemul asigurării obligatorii de asistență medicală) și cu condițiile acordării asistenței medicale pentru fiecare nivel și tip, care sunt stabilite prin Normele metodologice de aplicare a Programului unic, aprobate de Ministerul Sănătății și Compania Națională de Asigurări în Medicină și Publicate în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Instanța de apel a indicat că, conform datelor din fișa medicală a condamnatului, starea sănătății reclamantului Ghenadie Borzac, era una satisfăcătoare, la adresările periodice ale acestuia i-au fost prescrise și eliberate medicamente corespunzător necesităților medicale stabilite de medicul penitenciarului, totodată, acestuia i-a fost admisă și solicitarea privind efectuarea Radiografiilor și consultarea medicului stomatolog.

În conformitate cu prevederile art. 211 din Codul de executare, condamnatului i se permite să primească săptămânal un colet, un pachet cu provizii sau o banderolă. De asemenea prin colet poate primi medicamente și produse parafarmaceutice, care se transmit în secția medicală a penitenciarului pentru tratamentul condamnatului în cauză. Condamnatul poate procura produse alimentare și obiecte de primă necesitate din mijloacele bănești aflate pe contul său de peculiu. Astfel, compensarea cheltuielilor pentru coletele cu provizii primite în perioada detenției, este neîntemeiată și urmează a fi respinsă. Mai mult ca atât instanța reține că reclamantul a beneficiat și de obiecte de igienă personală asigurate de la locul de detenție.

Instanța de apel consideră neîntemeiate argumentele expuse în cererea de apel de către reprezentantul lui Ghenadie Borzac, avocatul Valeriu Harmaniuc și consideră justă concluzia instanței de fond, care a respins ca neîntemeiată pretenția reclamantului cu privire la încasarea prejudiciului material.

Instanța de apel, analizând materialele la dosar, în coraport cu legislația în vigoare ce guvernează raportul juridic litigios, ajunge la concluzia că soluția dată de către instanța de fond este una legală și întemeiată.

La 23 august 2018, Ghenadie Borzac, reprezentat de avocatul Valeriu Harmaniuc, a declarat recurs împotriva deciziei din 27 iunie 2018 a Curții de Apel Chișinău, prin care a solicitat admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel și hotărârii primei instanțe cu pronunțarea unei noi hotărâri prin care cererea de chemare în judecată depusă de Ghenadie Borzac să fie admisă integral.

În motivarea cererii de recurs, recurentul, Ghenadie Borzac, a indicat că, nu este de acord cu decizia instanței de apel și nici cu hotărârea primei instanțe, deoarece consideră că prejudiciile materiale și morale i-au fost provocate pe când era deținut în penitenciarele Republicii Moldova de către autorități, prin hrana de calitate proastă, prin neasigurarea cu medicamente și ajutorul medical cuvenit, prin neasigurarea cu spațiul minim necesar pentru deținuți și prin alte suferinți, iar suma de 20 000 lei, încasată de prima instanță cu titlu de prejudiciu moral este prea mică în raport cu suferințele ce au fost suportate de el în condițiile inumane și degradante în locurile de detenție.

Recurentul Ghenadie Borzac, a indicat că, în prima instanță și în instanța de apel a probat că, din cauza hranei proaste și necalitative, în perioada de detenție în Instituția Penitenciară nr. 13 mun. Chișinău, a fost nevoit să apeleze la rude după ajutor, primind nenumărate colete cu produse alimentare, cum și la Instituția Penitenciară Lipcani la număr 33 de colete. Transportarea și asortimentul produselor alimentare pe tot parcursul detenției sunt descrise detaliat în probele din dosar și au costat 128 800 lei. Cheltuieli pentru energia electrică au costat 2 520 lei (achitate câte 90 lei pentru frigider), frigiderul procurat în Instituția Penitenciară nr. 2 Lipcani costă 3 999 lei, medicamentele pe care le-a administrat din cont propriu au costat 1 500 lei, restabilirea dinților costul implantului dentar, lucru a costat 6 000 lei, iar în total prejudiciul material constituie suma de 142 819 lei.

Din acest considerent recurentul Ghenadie Borzac, a solicitat încasarea de la Ministerul Justiției, Departamentul Instituțiilor Penitenciare, Ministerul Finanțelor și Procuratura Generală prin intermediul Ministerului Finanțelor prejudiciul material în sumă de 142819 lei și prejudiciul moral cauzat prin încălcarea prevederilor art. 3 CEDO în sumă de 9 500 euro, în monedă națională conform cursului valutar la momentul executării hotărârii judecătorești.

Recurentul Ghenadie Borzac, a menționat că, Penitenciarul nr. 13 mun. Chișinău a fost vizitat de mai multe ori de delegațiile Comitetului european de prevenire a torturii (în continuare CPT) și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante. În urma vizitelor efectuate de CPT, Guvernului Republicii Moldova i-au fost înaintate un șir de recomandări menite să amelioreze situația deținuților din Penitenciarul nr. 13, recomandări care au drept scop evitarea unor conflicte de ordin practic. Pe parcursul anului 2014 în cadrul Mecanismului de Prevenire a Torturii au fost efectuate 8 vizite de monitorizare în Penitenciarul nr. 13, fiind atestate carențe privind condițiile minime de detenție.

La fel, recurentul Ghenadie Borzac, a invocat că, a prezentat Raportul întocmit în urma vizitei de monitorizare efectuate la data de 22 decembrie 2014, la Penitenciarul nr. 13 din mun. Chișinău de către Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova. Ca urmare a vizitei din 22 decembrie 2014 au fost constatate următoarele condiții neadecvate de detenție în instituția penitenciară nominalizată,

Suprapopularea, în marea majoritate a celulelor erau plasate un număr ridicat de persoane, nefiind respectate standardele privind spațiul de detenție de 4 m.p. Potrivit normelor CPT o închisoare suprapopulată presupune spații neigienice și strâmte, o lipsă constantă de intimitate (chiar și atunci când se folosesc utilitățile sanitare), activități deduse în afara celulelor ca urmare a unei solicitări ce depășește personalul și dotările disponibile, servicii medicale supraaglomerate, tensiune crescută și mult mai multă violență între deținuți și între aceștia și personalul închisorii. Starea igienică nesatisfăcătoare în spațiile de detenție or conform art. 226 Cod de executare, condamnatului i se asigură posibilitatea de a-și satisface nevoile fiziologice în condiții curate și decente și după necesitate. Astfel, veceurile sunt situate imediat lângă paturile de dormit și sunt despărțite de restul celulei de o portieră. De asemenea se cer a fi monitorizate condițiile igienice din majoritatea celulelor.

Permișiunea deținuților de a fuma - conform pct. 90 din Statutul executării pedepsei de către condamnați prescris în Hotărârea Guvernului nr. 583 din 26 mai 2006 este interzis fumatul în celule. Din această cauză mulți deținuți nefumători sunt obligați să suporte fumul dens de țigară. Același fapt duce la degradarea stării igienice a încăperilor de locuit. Dotarea cu saltele cu un grad avansat de uzură, rupte și murdare, la momentul vizitei saltele erau uzate. Toate persoanele plasate au menționat că își schimbă lenjeria prin intermediul rudelor, neavând acces la spălătoria centralizată a penitenciarului. Acest fapt dovedește plasarea pe termene mai îndelungate a persoanelor în această celulă. Deținuții sunt nevoiți să-și spele și să usuce hainele în celulă sau în boxe de plimbări, pe funii agățate haotic, ceea ce ridică nivelul umidității și mirosul neplăcut în celulă.

Starea insalubră generală din multe celule, mucegai, pereți deteriorați, pereți îngălbeniți de fum, o parte din celule necesită de urgență să fie reparate, lipsa în unele celule a lavoarelor sau prezența acestora deasupra veceurilor. Lipsa unei iluminări suficiente în unele celule, amplasarea celulelor la demisol, precum și mărimea mică a ferestrelor, modalitatea de amplasare a acestora nu permite iluminarea naturală suficientă a celulelor. La momentul vizitei deținuții au invocat faptul că nu au posibilitatea de a beneficia de lumina artificială permanentă, iar în penitenciar este instituit un grafic de sistare a energiei electrice între orele 9.30 - 11.30 și 14.00-16.00.

Recurentul Ghenadie Borzac, a indicat prevederile art. 1423 Cod civil care prevede că, mărimea compensației pentru prejudiciul moral se determină de către

instanța de judecată în funcție de caracterul și gravitatea suferințelor psihice sau fizice cauzate persoanei vătămate, de gradul de vinovăție al autorului prejudiciului, dacă vinovăția este o condiție a răspunderii, și de măsura în care această compensare poate aduce satisfacție persoanei vătămate. Caracterul și gravitatea suferințelor psihice sau fizice le apreciază instanța de judecată luând în considerare circumstanțele în care a fost cauzat prejudiciul, precum și statutul social al persoanei vătămate.

De asemenea recurentul Ghenadie Borzac, consideră că, instanța de fond corect a constatat violarea art. 3 CEDO, care a avut loc în împrejurări și condiții obiective, în care s-a aflat în detenție și statul Republica Moldova, fiind în imposibilitate de a asigura condițiile necesare de detenție a deținuților.

Recurentul Ghenadie Borzac, consideră că, suma de 20 000 lei, încasată de către instanța de fond ca daună morală, este prea mică și disproporțională în raport cu suferințele suportate de el în penitenciarele din Republica Moldova din momentul luării acestuia în custodia statului.

La 11 septembrie 2018 Administrația Națională a Penitenciarelor a declarat recurs împotriva deciziei din 27 iunie 2018 a Curții de Apel Chișinău prin care a solicitat admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel și hotărârii primei instanțe cu pronunțarea unei noi hotărâri prin care să fie respinsă cererea de chemare în judecată depusă de Ghenadie Borzac.

În motivarea cererii de recurs, recurenta, Administrația Națională a Penitenciarelor, a indicat că, nu este de acord cu decizia adoptată și nici cu hotărârea instanței de fond, deoarece nu au fost constate și elucidate pe deplin circumstanțele importante pentru soluționarea pricinii, iar circumstanțele pe care instanțele le-au considerat constate nu au fost dovedite cu probe veridice și suficiente, astfel au fost emise o hotărâri pe care le consideră nefondate contradictorii și pasibile casării.

Recurenta Administrația Națională a Penitenciarelor consideră că, deținerea reclamantului Ghenadie Borzac a avut loc în condiții compatibile cu respectul față de demnitatea sa umană, astfel încât detenția la care a fost supus nu i-a cauzat acestuia suferințe de o intensitate ce depășesc nivelul admisibil al suferințelor cauzate în detenție, reclamantul fiind asigurat cu minimul necesar pentru trai, cu respectarea normelor stabilite și cu întreprinderea altor măsuri pentru menținerea și îmbunătățirea condițiilor de detenție în instituțiile penitenciare.

Recurenta Administrația Națională a Penitenciarelor a menționat că, rapoartele Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și Tratamentelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante nu vizează condițiile de detenție pentru un deținut în parte sau o celulă a instituției privită individual, dar situația per ansamblu a instituției de deținere. Prin urmare, aprecierile condițiilor de detenție pentru o anumită perioadă într-un anumit penitenciar, față de un deținut privit individual ține de competența exclusivă a instanței de judecată, care urmează să cerceteze multi-aspectual, complet, nepărtinitor și nemijlocit, toate probele din dosar în ansamblul lor, apreciind probele după intima ei convingere, călăuzind-se de lege. De altfel, obligația de a dovedi faptul suferințelor psihice sau fizice suportate o exercită partea vătămată (intimatul), iar prezentarea probelor pertinente care ar demonstra cu certitudine că situația reclamantului a fost similară cu situațiile descrise în rapoartele CPT la care face referire în cererea sa de chemare în judecată, este sarcina reclamantului/intimatului, și nicidecum a pârâtului, la acest subiect s-a pronunțat și CtEDO, care notează că, intensitatea suferințelor fizice și

psihice urmează a fi demonstrată de către intimat. Ultimul, de asemenea, urmează să justifice și cuantumul daunei morale solicitate.

Recurenta Administrația Națională a Penitenciarelor, a indicat că, fiecare parte trebuie să dovedească circumstanțele pe care le invocă drept temei al pretențiilor și obiecțiilor sale, dacă legea nu dispune altfel, or, intimatul Ghenadie Borzac nu a prezentat instanțelor judecătorești probe pertinente și concludente, ce ar confirma faptul admiterii de către pârâți, a unor încălcări care ar dovedi existența suferințelor psihice sau fizice suportate de către reclamant. Or, obligația de a dovedi faptul suferințelor psihice sau fizice suportate îi revine părții vătămate și anume reclamantului, de aceea în cererea de compensare a prejudiciului moral, aceasta trebuie să indice de către cine, în ce circumstanțe și în baza căror acțiuni sau inacțiuni i-au fost cauzate suferințe morale, psihice sau fizice.

Conform art. 434 alin. (1) Cod de Procedură Civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

După cum denotă materialele cauzei, copia deciziei motivate din 27 iunie 2018 a Curții de Apel Chișinău, a fost expediată participanților la proces la data de 28 iunie 2018, prin scrisoarea de expediere nr. 7453 (f.d. 34, vol. II), însă dovada recepționării acesteia la materialele cauzei, lipsește.

Prin urmare, la caz se constată că recurenții Ghenadie Borzac, reprezentat de avocatul Valeriu Harmanuic și Administrația Națională a Penitenciarelor s-au conformat prevederilor legale și au declarat recursurile în termen.

La 01 octombrie 2018, în adresa intimațiilor Ministerul Justiției al Republicii Moldova, Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, Procuraturii Generale a Republicii Moldova, Avocatul poporului Mihail Cotorobai, au fost expediate copiile recursurilor declarate de Ghenadie Borzac, reprezentat de avocatul Valeriu Harmanuic și Administrația Națională a Penitenciarelor, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii referinței.

La 23 octombrie 2018, Avocatul poporului Mihail Cotorobai a depus referință prin care a solicitat emiterea unei decizii legale și întemeiate.

Intimații, Ministerul Justiției al Republicii Moldova, Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, Procuraturii Generale a Republicii Moldova, nu și-au valorificat dreptul procedural respectiv, și nu au depus referințe în termenul stabilit.

Examinând temeiurile recursurilor declarate de Ghenadie Borzac, reprezentat de avocatul Valeriu Harmanuic și Administrația Națională a Penitenciarelor, în raport cu materialele cauzei civile, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție consideră că recursurile sunt inadmisibile.

În conformitate cu art. 432 alin. (1) Cod de procedură civilă, părțile și alți participanți la proces sînt în drept să declare recurs în cazul în care se invocă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural.

Alineatele (2) și (3) ale aceluiași articol prevăd exhaustiv cazurile în care se consideră că normele de drept material sau de drept procedural au fost încălcate sau aplicate eronat, iar alin. (4) stabilește că săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin. (3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a pricinii sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către

instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Conform prevederilor art. 433 lit. a) Cod de procedură civilă, cererea de recurs se consideră inadmisibilă în cazul în care recursul, nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin.(2), (3) și (4) Cod de procedură civilă.

Completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție consideră că recursurile declarate de Ghenadie Borzac, reprezentat de avocatul Valeriu Harmanic și Administrația Națională a Penitenciarelor, nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și (4) Cod de procedură civilă.

Astfel, argumentele invocate în recursurile declarate de Ghenadie Borzac, reprezentat de avocatul Valeriu Harmanic și Administrația Națională a Penitenciarelor, se referă la dezacordul recurenților cu soluția pronunțată de către instanța de apel, însă nu relevă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material, respectiv nu constituie temei de casare a deciziei recurate.

Totodată, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție reține că recursul, exercitat conform secțiunii a II-a, are caracter devolutiv numai asupra problemelor de drept material și procedural, verificându-se doar legalitatea deciziei, dar nu și temeinicia ei în fapt.

În acest context, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție, reiterează și faptul că procedura admisibilității constă în verificarea faptului, dacă motivele invocate în recurs se încadrează în cele prevăzute la art. 432. alin.(2), (3) și (4) Cod de procedură civilă.

În această ordine de idei, Completul Colegiului precizează că, în contextul normelor procedurale din Secțiunea a II-a, Capitolul XXXVIII Cod de procedură civilă, instanța de recurs nu verifică modul de apreciere a probelor de către instanțele de fond și de apel.

Forța atribuită unei probe sau alteia, coraportul dintre probe, suficiența probelor și concluziile făcute în urma probațiunii, sunt în afara controlului instanței de recurs.

Prin prisma art. 432 alin. (4) Cod de procedură civilă, instanța de recurs poate interveni în materia probațiunii, doar sub aspect procedural și anume dacă se invocă că instanța de apel a apreciat în mod arbitrar probele, încălcând în mod flagrant regulile de apreciere a probelor, stabilite în art. 130 Cod de procedură civilă, însă, din recursul declarat nu rezultă argumentul privind încălcarea flagrantă a regulilor de apreciere a probelor.

În acest sens CtEDO, în jurisprudența sa, a constatat că, dreptul de acces la instanța de judecată nu este absolut. Există limitări implicit admise (cauza Golder împotriva Regatului Unit, pct. 38; Stanev împotriva Bulgariei (MC), pct. 230). Acesta este în special cazul condițiilor de admisibilitate a unui recurs, întrucât prin însăși natura sa necesită o reglementare din partea statului, care se bucură în această privință de o anumită marjă de apreciere (Luordo împotriva Italiei, pct. 85).

Condițiile de admisibilitate ale unui recurs pot fi mai stricte decât pentru un apel (Levages Prestations Services împotriva Franței, pct. 45). Curtea a mai reiterat că, modul de aplicare a articolului 6 CEDO procedurilor în fața instanțelor ierarhic superioare, depinde de caracteristicile speciale ale procedurilor respective. Trebuie ținut cont de totalitatea procedurilor în sistemul de drept național și de rolul

instanțelor ierarhic superioare în acest sistem (Botten împotriva Norvegiei, hotărâre din 19 februarie 1996, Reports 1996-I, p. 141, § 39).

La fel, conform jurisprudenței Curții, procedurile cu privire la admisibilitatea căii de atac și procedurile, care implică doar chestiuni de drept, și nu chestiuni de fapt, pot fi conforme cu cerințele articolului 6 § 1 (Helmens împotriva Suediei hotărâre din 09 octombrie 1991, § 31, Seria A, nr. 212-A).

În conformitate cu art. 440 alin. (1-1¹) Codul de procedură civilă, în cazul în care se constată existența unuia din temeiurile prevăzute la art.433, completul din 3 judecători decide în mod unanim, printr-o încheiere motivată irevocabilă, asupra inadmisibilității recursului.

Încheierea se emite conform prevederilor art.270 și nu conține nicio referire cu privire la fondul recursului.

Încheierea privind inadmisibilitatea recursului se plasează pe pagina web a Curții Supreme de Justiție la data emiterii și se transmite tuturor participanților la proces și reprezentanților acestora.

În asemenea circumstanțe, completul Colegiului Civil, Comercial și de Contencios Administrativ al Curții Supreme de Justiție consideră că, recursurile declarate de Ghenadie Borzac, reprezentat de avocatul Valeriu Harmaniuc și Administrația Națională a Penitenciarelor, nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și (4) Cod de procedură civilă și, drept urmare, sunt inadmisibile.

În conformitate cu art. art. 269-270, 431 alin. (2), 433 lit. a), 440 alin. (1) Cod de procedură civilă, completul Colegiului Civil, Comercial și de Contencios Administrativ al Curții Supreme de Justiție

d i s p u n e :

Se consideră inadmisibile recursurile declarate de Ghenadie Borzac, reprezentat de avocatul Valeriu Harmaniuc și Administrația Națională a Penitenciarelor, împotriva deciziei din 27 iunie 2018 a Curții de Apel Chișinău, în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Ghenadie Borzac împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, Departamentul Instituțiilor Penitenciare, Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, Procuraturii Generale a Republicii Moldova, intevenient accesoriu Avocatul poporului Mihail Cotorobai cu privire la repararea prejudiciului material și moral cauzat ca rezultat al condițiilor de detenție inumane și degradante.

Încheierea este irevocabilă.

Președintele completului,
judecătorul

Valeriu Doagă

Judecătorii

Victor Burduh

Nina Vascan